

Масін В. М.

*к.ю.н., доцент, в. о. завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

Хрещева О. Г.

*доктор філософії з права,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗРОБКИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО КОМЕНТАРЯ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ КООПЕРАЦІЮ»

Прийняття 21 липня 2020 року Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» у новій редакції та у зв'язку з цим подальше оновлення Закону України «Про кооперацію», Цивільного кодексу України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність сільськогосподарських кооперативів, зумовило настання нової віхи законодавчого забезпечення розвитку національної сільськогосподарської кооперації.

Важливо підкреслити, що Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» «...зазнав значного корпоративного забарвлення, яке не притаманне сільськогосподарській кооперації та йде врозріз із її сутністю» [1, с.228].

Профільний закон, присвячений сільськогосподарській кооперації, характеризується значною кількістю новел:

- введено єдину організаційно-правову форму – «сільськогосподарський кооператив»;

- відсутні традиційні для кооператорів поняття «пай», «пайовий фонд», «пайовий внесок», «кооперативні виплати»;

- введено поняття корпоративного спрямування: «статутний капітал», «частка у статутному капіталі», «дивіденди», «патронажні дивіденди» тощо;

- сільськогосподарські кооперативи наразі розмежовуються за критерієм прибутковості: «сільськогосподарський кооператив може здійснювати діяльність з метою одержання прибутку або без мети одержання прибутку» [2]. На противагу чинній редакції закону, Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17.07.1997 року № 469/97-ВР передбачав, що «за цілями, завданнями і характером діяльності сільськогосподарські кооперативи поділяються на обслуговуючі та виробничі» [3];

- введено поняття «оборот члена сільськогосподарського кооперативу з сільськогосподарським кооперативом»;

- закріплено, що «для забезпечення статутної діяльності сільськогосподарський кооператив у порядку, передбаченому статутом, формує статутний капітал, а також фонд розвитку та резервний фонд» [2];

- передбачено можливість закріплення у статуті, що «під час прийняття рішень члени сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського кооперативного об'єднання мають додаткову кількість голосів, пропорційну до їх участі в господарській діяльності такого кооперативу, кооперативного об'єднання...» [2];

- впроваджено такі поняття як: «додатковий вклад», «вклад члена кооперативу», «цільовий внесок», «вступний внесок», «членський внесок»; «частка у статутному капіталі»;

- приділяється особлива увага асоційованому членству в сільськогосподарському кооперативі;

- окрему статтю присвячено кооперативній освіті тощо.

У зв'язку із введенням у дію Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» у новій редакції у кооператорів виникла необхідність у здійсненні перереєстрації протягом трьох років з дня набрання чинності цим Законом у сільськогосподарські кооперативи та сільськогосподарські кооперативні об'єднання сільськогосподарських виробничих кооперативів, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та утворених відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР кооперативних об'єднань сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а також у приведенні положень статутів таких кооперативів та об'єднань, що не відповідають чинному Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», у відповідність з ним.

Вище окреслені законодавчі зміни стали перепорою для діючих та потенційних кооператорів, оскільки станом на сьогодні, після спливу майже п'яти років з дати набрання чинності Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію», бракує чіткої інформації, повноцінних роз'яснень та коментарів доступною для населення мовою про ті зміни, які передбачені Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» у новій редакції.

До того ж, на наше переконання, положення чинних нормативно-правових актів, які регламентують різні аспекти діяльності сільськогосподарських кооперативів, зокрема Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», не позбавлені дискусійного забарвлення, потребують доповнення та уточнення, а також експертного роз'яснення.

Тривала відсутність належної уваги з боку представників аграрно-правової науки та юристів-практиків до питання розроблення науково-практичного коментаря до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» у новій редакції є вкрай негативною тенденцією, оскільки діючі та потенційні кооператори на практиці стикаються зі складнощами, спричиненими неоднозначністю розуміння та застосування окремих новел профільного Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію».

Науково-практичний коментар, який є «особливою формою вираження юридичної доктрини» [4, с.3], має значну цінність для суспільства, оскільки сприяє підвищенню рівня правової обізнаності населення.

Ми поділяємо думку, що «коментар являє собою сполучну ланку між абстрактною мовою закону і різноманітністю конкретних проблем, що підлягають вирішенню на практиці» [5].

Науковці та практики й раніше зверталися до вирішення проблеми практичного застосування та однозначного тлумачення положень Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» у попередній редакції. Автори розробили та опублікували науково-практичний коментар до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та суміжних правових актів (далі – Коментар) [6]. Роман Корінець, президент Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України, підкреслює, що у Коментарі здійснено «... постатейний науково-практичний коментар до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію». Прокоментовані всі положення цього Закону та роз'яснені можливості застосування його норм з урахуванням положень актів законодавства, у тому числі й тих, на які відсутнє пряме посилання у зазначеному Законі» [6, с. 9]. А Ерік Блайх, керівник проекту USAID «АгроІнвест», резюмує, що «... чим більше громадян (селян, фермерів, підприємців), державних службовців, депутатів усіх рівнів, громадських активістів знатимуть положення Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», тим швидше кооперативні ідеї стануть невід'ємною частиною суспільного життя, тим більше буде в країні кооперативів, хороших і різних» [6, с. 8].

Враховуючи вищезазначене, задля усунення прогалин, недоопрацювань, неоднозначного трактування дефініцій та формування єдиних науково-практичних підходів, концептуальних висновків щодо тлумачення положень Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» у новій редакції, які будуть сприяти точному, об'єктивному та однозначному розумінню його положень, станом на сьогодні існує нагальна потреба у розробці науково-практичного коментаря до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», який стане незамінним інструментом для кооператорів, потенційних кооператорів, науковців, практикуючих юристів, студентів, аспірантів та усіх, хто цікавиться питаннями сільськогосподарської кооперації.

Список використаних джерел:

1. Khrishcheva O. G. Main directions for improving the legislation of Ukraine dedicated to agricultural cooperation. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2024. С. 228–231. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/54>

2. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України № 819-IX від 21.07.2020 : зі змінами від 15.11.2024. *Законодавство України : інформаційно-пошукова система* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text> (дата звернення: 25.04.2025).

3. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України № 469/97-ВР від 17.07.1997 : зі змінами від 15.11.2020. *Законодавство України : інформаційно-пошукова система* / Верховна Рада України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80#Text>
(дата звернення: 25.04.2025).

4. Бичковський Є. Л. Поняття та ознаки науково-практичного коментаря як особливої форми вираження юридичної доктрини. *Актуальні проблеми держави і права* : збірник наукових праць. Одеса, 2017. Вип. 79. С. 3–10.

5. Цінність наукового коментарю: у чому вона полягає? [*Електронний ресурс*]. URL: <https://pravo.org.ua/tsinnist-naukovogo-komentaryu-u-chomu-vo-na-polyagaue/> (дата звернення: 25.04.2025). – Назва з екрана.

6. Науково-практичний коментар до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та суміжних правових актів. Р. Я. Корінець, М. Й. Малік, В.М. Масін та ін. / За ред. Р.Я. Корінця, М.Й. Маліка, В.М. Масіна, Гриценка М.П. Київ.: ВАІТЕ, 2013. 212 с. ISBN 978-966-2310-32-0.